

Závěr

Směrnice 2006/24/ES je v současné době předmětem předběžných otázek k Soudnímu dvoru EU, dále ústavní stížnosti v České republice (její implementace), ve čtyřech členských státech ještě nebyla provedena do národní právní úpravy. Ve dvou členských státech, Německu a Rumunsku, již byla implementace směrnice ústavními soudy zrušena.

Německý Spolkový ústavní soud zpochybnil legitimní cíl permanentního sběru a uchovávání dat o všech uživatelích telekomunikačních služeb, které je v občanech schopné vyvolat nejasný pocit neklidu a ohrožení způsobený neustálým sledováním. Německá implementace nesplnila požadavky zásady proporcionality, Spolkový ústavní soud však stanovil podmínky (zejména vyšší zabezpečení uchovávaných dat, omezení jejich využití na taxativně vyjmenované skutkové podstaty, zvýšení transparentnosti a informování, důslednější soudní kontrola) při jejichž splnění by bylo možné směrnici provést do národního právního řádu ústavně konformním způsobem.

Dále zašel při hodnocení národní implementace směrnice rumunský ústavní soud. Identifikoval obdobné problémy jako německý soud, tedy nesplnění požadavků zásady přiměřenosti či pocit neklidu vyvolaný v občanech neustálým dohledem. V odůvodnění svého nálezu uvádí, že zákonná povinnost shromažďování dat, uplatňovaná trvale a na neurčitý okruh osob bez ohledu na to, zda se tyto osoby dopustily protiprávního jednání, či nikoli, zda jsou předmětem vyšetřování nebo ne, popírá princip presumpce nevinny a všechny uživatele komunikačních prostředků tak staví do pozice podezřelých z páchaní závažné trestné činnosti. Rumunský ústavní soud konstatoval, že úprava, která předpokládá permanentní omezení práva na soukromí, likviduje podstatu tohoto práva. Na rozdíl od německého ústavního soudu nenašel prostor pro ústavně konformní implementaci směrnice.

Otázkou tak je, zda směrnice ve své současné podobě je udržitelná v situaci, kdy ústavní soudy členských států derogují její národní implementace pro rozpor s právy garantovanými mj. Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, ke které si EU v současné době vyjednává přistoupení.

Jako problematický se v době svého přijetí jevil také zvolený právní základ. Dle důvodové zprávy¹ ke směrnici 2006/24/ES byly důvodem, proč byla přijata jako norma I. pilíře

¹ Důvodová zpráva je součástí návrhu směrnice publikovaném pod číslem KOM (2005) 438 v konečném znění ze dne 21. 9. 2005. Dostupná na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0438:FIN:CS:PDF>. Str. 2 návrhu.

(kvalifikovanou většinou) a nikoli jako norma III. pilíře (jako rámcové rozhodnutí podléhající jednomyslnému schválení), rozdíly ve vnitrostátních předpisech členských států, které upravují uchovávání provozních údajů, představují překážku na vnitřním trhu elektronických komunikací. Stejně tak Soudní dvůr EU ve svém zamítavém rozsudku² ve věci žaloby Irska na neplatnost směrnice pro nesprávný právní základ konstatoval, že rozdíly mezi jednotlivými vnitrostátními právními předpisy přijatými v oblasti uchovávání údajů o elektronické komunikaci mohly mít přímý dopad na fungování vnitřního trhu.

Nicméně směrnice ve své současné podobě poskytuje velký prostor pro národní úpravu. Povinnost poskytovatelů uchovávat předmětné údaje tak může být stanovena v rozmezí 6 až 24 měsíců. Žádné harmonizaci však nepodléhá otázka nákladů. Článek z původního návrhu³, ukládající členským státům povinnost refundovat poskytovatelům náklady vzniklé v souvislosti s uchováváním údajů, nebyl do přijatého textu směrnice zahrnut. Zda budou tyto nemalé náklady hrazeny státem nebo samotným poskytovatelem telekomunikačních služeb, je tak ponecháno na národní úpravě v jednotlivých členských státech.

Narovnání podmínek pro subjekty poskytující služby v oblasti elektronických komunikací na společném trhu EU byl jedním z hlavních argumentů pro přijetí směrnice. Obstojí však tento argument v situaci, kdy tato směrnice umožňuje členskému státu uvalit na poskytovatele telekomunikačních služeb břemeno nákladů spojených s uchováváním údajů, zatímco v jiném členském státě ponese tyto náklady stát? Může být rovných podmínek na společném trhu dosaženo vytvářením prostoru pro tržní distorze?

Všechny výše položené otázky by měly být zohledněny při případném přehodnocení dosavadního přístupu ke směrnici a jejím následném přepracování. Nejasný však zůstává přístup jednotlivých unijních institucí podílejících se na legislativním procesu EU k případné revizi směrnice. Viviane Redingová, která v Evropské komisi za tuto oblast odpovídá, je změně nakloněna. Souběžně však Evropský parlament vyvíjí aktivitu směřující opačným směrem, tedy ke shromažďování ještě většího množství údajů o uživatelích telekomunikačních služeb.

Práce zmapovala soudobý vývoj judikatury ústavních, případně správních a obecných soudů členských států EU ohledně národních implementací směrnice 2006/24/ES.

² Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-301/06. Odstavec 71.

³ Návrh směrnice KOM (2005) 438 v konečném znění. Čl. 10.